7 клас

Сполучник як службова частина мови.

Види сполучників за будовою

Стрембицька Л.А.

Службова частина мови, що поєднує однорідні члени речення і частини складного речення

СПОЛУЧНИК ЯК ЧАСТИНА МОВИ

Лексичного значення не має

Незмінне слово

Не виступає в ролі члена речення

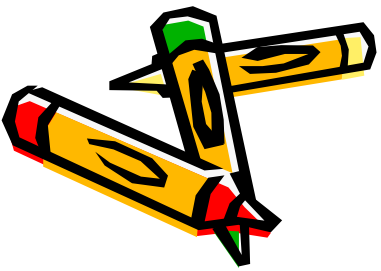

- 1) Серед цих пам’яток чи не найцікавішими є церкви, собори **й** монастирі.
- 2) Дощ уже не падає, **а** ми ще й досі стоїмо із парасолями.

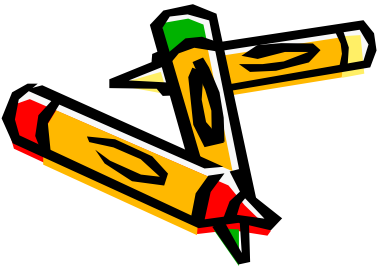

- Завдання І: списати прислів'я, вставляючи на місці крапок пропущені сполучники. З'ясувати функцію кожного з них. Пояснити вживання розділових знаків.

1) Наука в ліс не веде, ... з лісу виводить. 2) ... добре жити, треба працю любити. 3)... такий до роботи, ... до розмови. 4) В очі любить, ... за очі гудить. 5) М'яко стелить, ... твердо спати. 6) Не той урожай, ... в полі, а той ... в коморі. (Нар. тв.)

- *Довідка*: що, а, як, щоб, проте, що, якби, та.

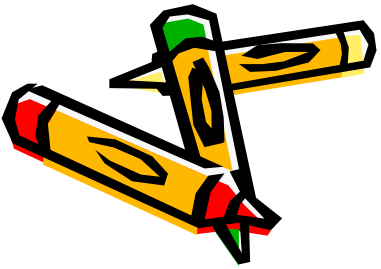

РОЗРЯДИ СПОЛУЧНИКІВ ЗА ЗНАЧЕННЯМ

СУРЯДНІ

ПОЄДНУЮТЬ
ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ
І ПРОСТІ РЕЧЕННЯ У СКЛАДНОМУ,
ЯКІ НЕЗАЛЕЖНІ ОДНЕ
ВІД ОДНОГО

І, Й, ТАКОЖ,
АЛЕ, ЗАТЕ,
ОДНАК, АБО,
ЧИ,ТА

ПІДРЯДНІ

ЗВ’ЯЗУЮТЬ
ЧАСТИНИ СКЛАДНОГО РЕЧЕННЯ,
ОДНА З ЯКИХ ЗА ЗМІСТОМ
ПІДПОРЯДКОВАНА ІНШІЙ

ЩО, ЩОБ,
ЯКЩО, МОВ,
НЕМОВ,БО

ГРУПИ СПОЛУЧНИКІВ СУРЯДНОСТІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ

Сполучники сурядності поєднують однорідні члени речення або рівноправні частини складного речення: *Під'їхав кошовий і похвалив Остапа. Одна зоря спочиває, **а** друга зоря встає.*

Групи	Сполучники	Значення
Єднальні	***і (й), та, і ... і, ні... ні, ані...ані***	Поєднання Приєднання
Протиставні	***а, але, та (в знач, але), проте, зате, однак***	Протиставлення Зіставлення
Розділові	***або, чи, хоч, або...або, чи...чи, хоч...хоч, то...то, не то...не то, чи то...чи то***	Несумісність, чергування явищ

Сполучники підрядності поєднують головну й залежну частини складного речення:

Підрядні сполучники в складнопідрядних реченнях приєднують підрядну частину до головної; за значенням поділяються на:

Часові	*коли, як, доки, перед тим як, після того як*
Причинові	*бо, через те що, тому що, завдяки тому що, у зв'язку з тим що, оскільки та інші*
Мети	*щоб, аби, для того, щоб, щоби*
Умовні	*якби, якщо, коли б, аби як, як тільки та інші*
Допустові	*хоч, дарма що; хоч, але незважаючи на те, що*
Порівняльні	*як, мов, наче, неначе, ніби, нібито, начебто, мовбито, що та інші*
З'ясувальні	*що, як, ніби*
Міри і ступеня	*аж, що аж, що й*

438 **Перепишіть. Визначте та підкресліть однорідні члени речення. Назвіть сполучники, які їх поєднують.**

1. Дім силою будують, а працею скріплюють (*З Біблії*). 2. Гордість, дурість і грубість ростуть на одному дереві. 3. Звертай увагу не на слова, а на серце (*Народна творчість*). 4. З добра й любові приходить щастя (*А. Мойсеєнко*). 5. Мудрість, а не каламуть хай осяває нашу путь (*В. Чуйко*). 6. Вічно будуть в світі і відданість, і віра, і любов (*С. Тельнюк*).

- Поясніть уживання розділових знаків у реченнях.
- Витлумачте суть почуттів, про які згадано в реченні.

439 **Перепишіть. У кожному з речень визначте й підкресліть граматичні основи. Назвіть сполучники, поясніть їхню роль.**

1. Швидко пісня співається, та не скоро вона складається (*Народна творчість*). 2. Доки є пісня, ніхто не захмарить небо моєї душі (*Т. Севернюк*). 3. Ми не забудемо пісні, що їх навчала мати (*М. Луків*). 4. Легше на душі стане, як пісня до серця загляне. 5. Нехай ворогам лихо сниться, а ми заспіваймо (*Народна творчість*).

ЗА СПОСОБОМ УЖИВАННЯ СПОЛУЧНИКИ БУВАЮТЬ:

ОДИНИЧНІ:
І,АЛЕ,БО

ПОВТОРЮВАЛЬНІ:
І-І,НІ-НІ,ЧИ-ЧИ,
АБО-АБО

ПАРНІ:
НЕ ТІЛЬКИ – АЛЕ Й,
ЯКЩО – ТО, ЯК - ТАК

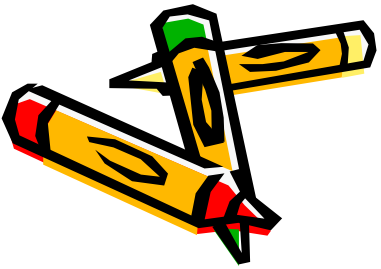

За вживанням сполучники бувають неповторюваними, повторюваними та парними.

СПОЛУЧНИКИ		
Неповторювані	*і, та, але* та ін.	*Забаглося не почесті, **а** творчості (М. Сингаївський).*
Повторювані	*і… і, ні… ні, не то… не то, то… то, чи… чи, чи то… чи то*	***Чи** гойдаю слово на калині, **чи** гукаю в ночі горобині? (В. Бровченко).*
Парні	*хоч… але; не стільки… скільки; коли (якщо)… то; не тільки… а й (але й); як… так і; якщо… то…*	***Якщо** хочемо бути людьми, **то** не будьмо такі безголосі! (О. Лупій).*

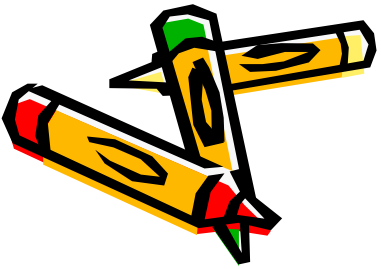

СПОЛУЧНИКИ ЗА БУДОВОЮ

ПРОСТІ

А, АЛЕ,І,ТА, БО, ЯК,ПОКИ

СКЛАДНІ

ЩОБ(ЩО+Б), ЯКБИ (ЯК+БИ), НЕМОВБИ (НЕ+МОВ+БИ)

СКЛАДЕНІ

ДЛЯ ТОГО ЩОБ, ЧЕРЕЗ ТЕ ЩО, ТОМУ ЩО, У ЗВ'ЯЗКУ З ТИМ ЩО

ЗАПАМ'ЯТАЙ !

Складні сполучники пишуться разом, складені- окремо.

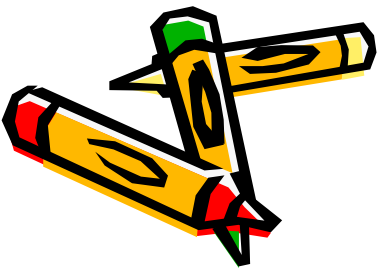

Розрізняй ! Складні сполучники щоб, якби, проте, зате, які пишуться разом від однозвучних слів, що пишуться з частками б, би, прийменниками про,за, окремо.

Тісний будинок, проте коли власний – найкращий . (Народна творчість)

Кінь знає про те, який на нім вершник. (Народна творчість)

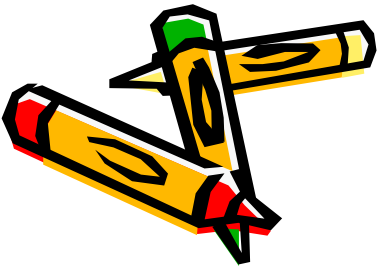

прості	складні	складені
мов	якби	після того як
бо	зате	незважаючи на те що
що	проте	так що
коли	щоб	у зв'язку з тим що
та	начебто	для того щоб

ДОСЛІДЖЕННЯ-ВІДТВОРЕННЯ

- Скрізь є добре… , *проте вдома найліпше.*
- Не їздять довгою дорогою…, *якщо знають ближню.*
- Не за те кобилу б'ють що ряба…,*а за те,що везти не хоче.*
- Хто їде волами…, *теж до місця добереться.*
- Треба йти до господи…, *щоб не було шкоди.*
- На те коня кують…, *щоб не спотикався.*
- Гріє узимку …, *немов старий кожух.*
- Рідко ступає …, *зате твердо.*
- Якщо бажання добре …, *то й дорога легка.*

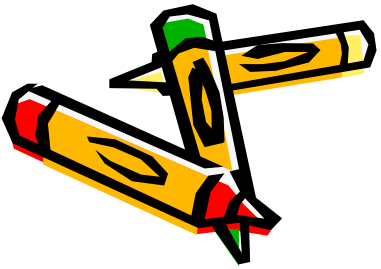

Алгоритм морфологічного розбору сполучників

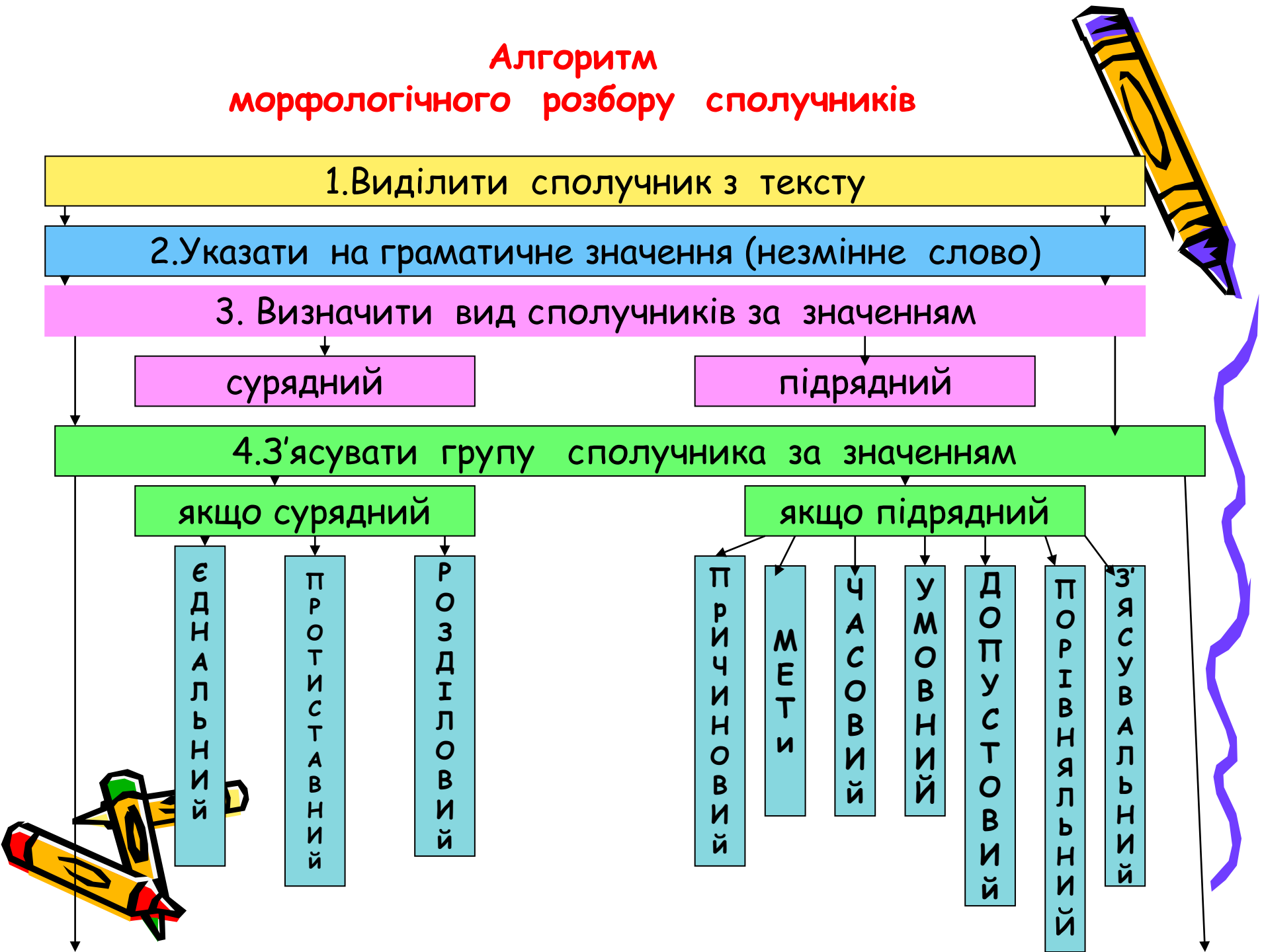

5. Визначити вид сполучника за будовою

- простий
- складний
- складений

6. Указати на вид сполучника за способом уживання

- одиничний
- повторювальний
- парний

7. З'ясувати службову функцію сполучника

- поєднує однорідні члени
- З'єднує частини складного речення
- зв'язує окремі речення в текст

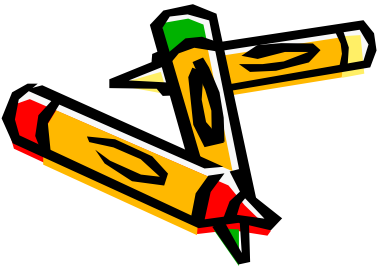

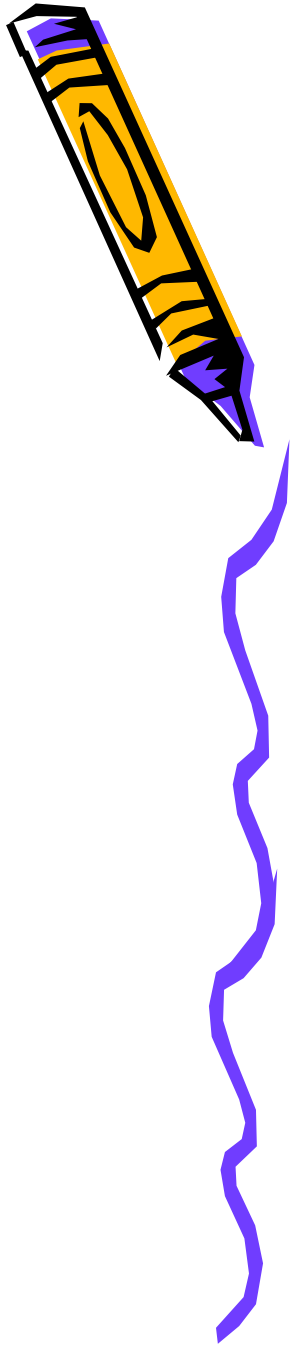
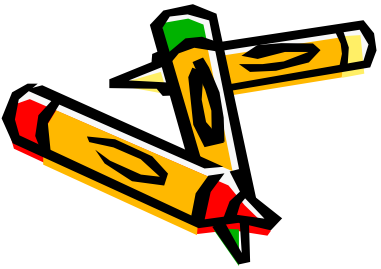
Домашнє завдання
Виконати впр.320